

Fregatten Alexander Nevskijs historie

Alexander Nevskij er bygget i St. Petersburg i Rusland. Kølen blev lagt 1859, og skibet blev søsat den 21. september 1861.

Specifikationer:

Deplacement: 4.562 tons

Længden mellem lodlinjer: 272 fod (90 m)

Bredde: 51 fod (17 m)

Dybgående ved forstævnen 21,6 fod, ved agterstævnen 23,6 fod.

Bestykning: 51 kanoner

Dampmaskine 800 hk, hastighed op til 11 knob

Sejlføring: Fuldrigget

Nogle af Alexander Nevskijs togter

De oplysninger vi har om Alexander Nevskijs historie, stammer fra en bog om kaptajn Oscar von Kræmer, "Från Hav och Hov", udgivet i Helsingfors i 1931. Her møder vi Alexander Nevskij set fra Oscar von Kræmers side først som kaptajn på korvetten Vitiaz 1863-1865 og siden som kaptajn på Alexander Nevskij 1867-1868:

Alexander Nevskij deltog i et togt til Amerika 1863-1864 som del af en eskadre på i alt seks russiske orlogsfartøjer, Vitiaz, Varjag, Almaz, Peresvjat, Osliaba og Alexander Nevskij. Eskadren afsejlede i august 1863 og ankom til New York i september. Opholdet i amerikanske farvande varede 10 måneder, fra september 1863 til juli 1864. Alle fartøjer i eskadren fik herefter nye destinationer. Kaptajn Fedorovskij på Alexander Nevskij skulle sejle til Middelhavet, men kaptajn Oscar von Kræmer på Vitiaz fik ordre om at sejle hjem til Kronstadt, St. Petersburgs flådehavn. Kræmers skuffelse var stor; han havde haft Middelhavet som højeste ønske og som nummer to at blive i Amerika. I et brev til en nær ven skrev han: Tænk dig hvor forbitret jeg var, da det blev Kronstadt. Man svor, man græd – men man adlød.

Oscar von Kræmer på Vitiaz kom dog snart til Middelhavet, idet han blev udkommanderet med sit skib til tjeneste for den russiske kejserinde og hendes ældste søn, tronfølgeren storfyrst Nicolai, der opholdt sig i Nizza. Den 21. oktober 1864 mødte von Kræmer de kejserlige på banegården i Nizza. Fregatten Alexander Nevskij havde fået samme ordrer og befandt sig allerede på reden. Eskadren var under ledelse af admiral Lessovski. Kaptajn på Alexander Nevskij var Fedorovskij ligesom på Amerikatogtet.

Ved mønstringen indtraf et uheld med en af Alexander Nevskijs både, som skulle sejle

kejserinden og hendes damer ud til Vitiaz, og Kræmer græmmede sig. Det var egentlig Fedorovskijs ansvar, men Kræmer følte, at det kastede skam over Vitiaz. Han blev imidlertid opmuntret af både kejseren og kejserinden, og Vitiaz gjorde en god figur ved mønstringen, hvad der var meget vigtigt for kaptajnens renommé. Under den russiske kejsers ophold i Nizza besøgte den franske kejser Napoleon III fregatten Alexander Nevskij, hvor der blev delt ordner ud til officererne, mens man intet fik på Vitiaz til von Kræmers store ærgelse. Kræmer skrev til sin ven Axel Boije: Hvad angår Fedorovski så kender du ham sikkert. Han er en god kammerat, men egoistisk og forfængelig og vil gerne omgås med de fornemme. Forstår jeg ham ret, så er han falsk og hvad man kalder en ræv.

Man afventede storfyrst Nicolais ankomst, og det var varslet at også hans forlovede, den danske prinsesse Dagmar ville ankomme. Tronfølgeren ankom med tog til Genua og skulle dér afhentes med skib. Kræmer var af den mening, at admiralen burde have sendt ham selv med Vitiaz, eftersom han var der for at være til tronfølgerens disposition, men Lessovski mente, at kejserlige personer burde eskorteres af to skibe, og derfor blev både Vitiaz og Alexander Nevskij sendt til Genua. Tronfølgeren gik derefter ombord på Alexander Nevskij, som var det største, og som admiralen indbød ham til, og om natten sejlede de til Villafranca.

Tronfølgeren blev 8-10 dage i Nizza hos sin mor, og skulle derefter ud på en rundrejse i det nye italienske kongerige. Første mål var Livorno, hvortil rejsen skulle ske til søs, og admiral Lessovski søgte atter at få tronfølgeren ombord på Alexander Nevskij, men det lykkedes Kræmer at hindre denne intrige og få ham med på Vitiaz, hvor han gik ombord den 20. november. Rejsen tog 15 timer. Tronfølgeren boede i kaptajnskahytten, hvor Kræmer havde stillet et fotografi af hans forlovede, prinsesse Dagmar. Den 18. december blev Kræmer telegrafisk tilkaldt til Firenze for at planlægge tronfølgerens tilbagerejse til Nizza. Han var for syg til at foretage den planlagte store rundrejse. Tilbage i Livorno var også Alexander Nevskij kommet tilstede, og Lessovski søgte igen at få tronfølgeren ombord på admiralsfregatten, men denne foretrak Vitiaz.

I januar 1865 var tronfølgerens tilstand forværret. Før Påske foretog han endnu ture i vogn, men den 20. april om morgenen blev det konstateret, at tronfølgeren havde hjernebetændelse og var døden nær. I dagene efter ankom hele den russiske kejserfamilie samt den danske dronning, hendes datter Dagmar og den danske kronprins til banegården i Nizza. Lidt over midnat den 24. april 1865 døde Nicolai.

I højtidelig procession afgik ligtoget den 28. april fra Nizza til Villafranca for at gå ombord på admiralsfregatten Alexander Nevskij. Den følgende morgen kl. 4 forlod eskadren Villafranca – fregatterne Alexander Nevskij og Oleg, korvetten Vitiaz og et mindre fartøj Almaz, under

eskorte af to store franske fartøjer. Alexander Nevskij blev eskorteret fra Lissabon af en engelsk og en amerikansk fregat, en hædersbevisning mod Rusland. Fregatten gik gennem Storebælt til Nyborg, hvor den danske konge aflagde besøg ombord, mens Vitiaz blev kommanderet til København og videre gennem Øresund. Eskadren ankom til Kronstadt den 2. juni. Undervejs opstod der en del diskussioner mellem Kræmer og admiralen om, hvis skib gik hurtigst, og Lessovski søgte at bevise, at Vitiaz gik for langsomt. Da der efter hjemkomsten skulle deles ordner og hædersbeviser ud, blev Fedorovskij udnævnt til fløjadjutant, men ingen på Vitiaz kom i betragtning.

I foråret 1867 overtog Oscar von Kræmer kommandoen over Alexander Nevskij og førte den indtil den forliste på Jyllands vestkyst 25. september 1868. Togtet gik til Middelhavet – det var det andet og tredje togt med storfyrst Alexej, en yngre bror til den afdøde tronfølger storfyrst Nicolai, og hans lærer, admiral Possiet.

Togtet udgik fra Kronstadt i juni 1867, den 20. juni var skibet i Storebælt og ved Skagen den 21. I den Engelske Kanal stod kaptajnen på kommandobroen 48 timer i træk på grund af tåge. Den 24. juni anløb man Cherbourg, hvor fregatten blev malet og pyntet op, mens Kræmer besøgte Verdensudstillingen i Paris. Skibet var i Cadiz omkring den 16. juli; her kom admiral Possiet og storfyrst Alexej ombord. Possiet meddelte, at kursen skulle sættes til De kanariske Øer, Kap Verde-øerne, Azorerne og Madeira. I oktober skulle fregatten gå i kvarter i Kronstadt.

I storfyrstens følge, bestående af 11 personer, befandt maleren Mesjtjerskij sig. Under opholdet i Cadiz foretog man udflugter i Andalusien. Den 22. juli forlod man Cadiz med kurs mod De kanariske Øer, hvor Santa Cruz de Tenerife var hovedstationen. 4. august gik turen videre til Kap Verde-øerne til Porto Grande på St. Vincent – en af det britiske søriges talrige kulstationer. Den 14. august gik turen tilbage til Cadiz, en sejlads på 19 dage. Storfyrst Alexejs tilstedeværelse lagde et tungt ansvar på kaptajnen. Ikke blot klatrede den impulsive unge prins op i mersekurven eller foretog sig andre eventyrligheder; men alt, hvad der skete ombord, alle små detaljer af hverdagslivet, alt hvad der taltes om skulle gennem kaptajnen indberettes til kejseren.

I Cadiz var der nok at gøre, salutter der skulle besvares, visitter, dispositioner for hjemrejsen og endelig 700 munde at mætte efter den lange færd i tropiske farvande. Under opholdet kom der telegrafisk ordre fra kejseren, at fregatten skulle sejle til Piræus, hvorfra storfyrsten skulle vende hjem over Konstantinopel og Krim, mens Kræmer skulle blive i Piræus med Alexander Nevskij. Det var en svær streg i den nyforlovede kaptajns regnskab – han havde håbet på en vinter i St. Petersburg, hvor han havde planlagt bryllup med sin forlovede, Sophie.

Den 23. september 1867 ankom Alexander Nevskij til Piræus, hvor der blev mange ceremonielle pligter. Her var flere russiske skibe forsamlet, blandt andet Vitiaz. De skulle deltage i hjælpearbejde på det oprørske Kreta ved at bistå græske flygtninge. Derfor gik Alexander Nevskij nu til sydkysten af Kreta til provinsen Sfakai, hvor den tog 1325 flygtninge ombord for at vende tilbage til Piræus. Disse redningstogter gentog sig i løbet af vinteren 1867-68.

På grund af sit ønske om at gifte sig, ansøgte Kræmer om orlov. Storadmiralen, Storfyrst Konstantin var ubøjeelig. Han tilbød en anden post – befalingen på General-Admiral, der lå i Kronstadt, men det var et gammelt og råddent fartøj efter kaptajnens mening. Kræmer ville ikke afstå fra befalingen over Alexander Nevskij, som var forbundet med den vigtige fordel for hans fremtid at sejle med storfyrst Alexej. Han vidste desuden, at Possiet skulle følge med som storfyrstens mentor, en fordelagtig omstændighed. I sin karriere havde Kræmer det materielle grundlag for sit giftermål. Han kunne ikke fremme sit ønske om at gifte sig ved at forværre sin økonomi og sine karrieremuligheder.

Lørdag den 24. november 1867 ankom kong Georg med sin gemal storfyrstinde Olga til Piræus ombord på den græske fregat Hellas. I havnen modtoges de af en kongelig salut af op mod 20 krigsfartøjer af 8 forskellige nationer, blandt andet Alexander Nevskij. Alle admiraler og kaptajner blev modtaget ombord på Hellas og kunne kysse dronningen på hånden.

Den 8. januar 1868 blev Oscar von Kræmer og Sophie von Cedercreutz gift i Piræus, hvor de lejede et hus for nogle måneder.

20. januar 1868 afgik en ny ekspedition til Kreta og flere fulgte i de næste måneder.

20. marts 1868 forlod Alexander Nevskij Piræus for efter ordre at gå til Toulon for at reparere på de udmærkede franske marineværksteder. Derefter skulle Possiet og storfyrsten gå ombord på nye langfarter, men det var ikke foreneligt med den militære disciplin at lade fregatkaptajnen vide hvor. Det hed blot: Atlanten. Turen varede tre uger, rundt om Grækenland, forbi Sicilien, passerede Messinastrædet og med anløb i Napoli for at indtage kul. Sophie var med ombord, og de gjorde en rejse til Rom for at se på kunstschatte, hvorefter Kræmer fulgte hende til Paris for at følges med sine morforældre hjem til Finland. Fregatten lå i dok i Toulon. Da Kræmer kom tilbage fra Paris den 4. maj skrev han til Sophie:

Jeg kom hertil kl. 9 i dag til morgen og begav mig straks til fregatten. Jeg fandt den endnu tør, men klar til at komme ud af dokken. Ved synet af det rum, hvor vi har levet så lykkeligt sammen i flere uger var jeg ved at briste i tårer, og det var mig umuligt at tale med behørig ro til officererne, hvorfor jeg skyndte mig bort. Jeg så på dem, at de savnede den engel, som har forladt os. Jeg fremførte Din hilsen til dem og til Borisov og også til Dine småfugle, som jeg

nok skal passe på, nu mere end nogensinde, siden de er blevet Dig så kære. De kvidrede muntert i sit bur, og jeg misundte dem, som havde fået lov at blive sammen.

Den 15. maj 1868 forlod fregatten Toulon, nu med nye ordrer: ikke Atlanten, men Middelhavet, Konstantinopel og Odessa. Det russiske diplomati havde ladet rygtet om et togt til Atlanten udsprede for at skjule, at man planlagde at lade skibet passere gennem strædet til Sortehavet, som havde været forbudt zone for den russiske flåde i henhold til fredsslutningen efter Krimkrigen.

Kræmer forsøgte at få fat i Sophie, men for sent. Hvis han havde vist, at skibet skulle forblive i Middelhavet, kunne Sophie være blevet i Piræus og endog sejlet med på noget af turen.

Den 22. maj lå skibet i Palermo: Ak, om jeg livligt nok kunne beskrive for dig det maleri jeg har foran mig! Til højre det pittoreske bjerg Monte Pellegrino, som tegner sine kuriøse konturer mod den mørkeblå himmel og falder lodret ned i den spejlblanke sø. Fra Pellegrino til højre og helt til den høje klippe Capo Zaffarena til venstre, udbreder sig i form af en halvmåne Palermo, hvis indbyggere alle er forsamlede på kajen, kaldet La Marina, hvor musikken spiller; hele kajen er oplyst med gas, og lygterne på flere hundrede vogne glitrer som lysorm. I midten af denne halvmåne ligger fregatten majestætisk for anker; himlen er stjernebestrøet og søen, rolig som i et fad, genspejler stjerner, fregatten, gaslygter og bjerg, og gennem den milde aftenluft trænger musikkens toner til mine ører. (Brev fra Oscar von Bræmer ombord på Alexander Nevskij i Palermo 22. maj 1868, til Sophie).

Den 2. juni nåede man Smyrna. Herfra gik turen videre den 8. juni forbi Lesbos, Troja m.v., indtil Alexander Nevskij indløb i Dardanellerne. Uden hindring af de forsvarsværker, som forsvarede Bosporustrædets smalleste sted, fortsatte den russiske fregat til Böjük-Dere, hvor den russiske ambassadør Ignatiev havde sit sommerpalads. Her gik fregatten for anker. Herfra kunne man se ud over Sortehavet, som siden fredsslutningen i Paris havde været lukket for den russiske orlogsflåde. Alexander Nevskij havde da som det første russiske orlogsskib overskredet denne linje. Den 11. juni aflagde ambassadøren besøg på Alexander Nevskij, og klokken 6 næste dag afsejlede fregatten med kurs mod Sortehavet. Fem dage senere ankom den til Odessa, hvor man lastede kul, og hvor folk stod i kø i hundredevis for at komme ombord i den første russiske fregat, som har pløjet Sortehavets bølger siden Krimkrigen. Alle dage havde vi flere hundrede mennesker ombord af begge køn, hvorved mine unge officerer har haft mulighed for at gøre bekendtskab med unge damer og danse lidt. Fregatten var så nydeligt malet og pudset, at det virkelig var en fornøjelse at se den; den vandt også almindeligt bifald. (Brev fra Oscar von Kræmer til Sophie, juni 1868).

Den 23. juni forlod Alexander Nevskij Odessa for efter Possiets ordre at sejle til Poti, en lille havneby ved Sortehavets østre kyst i Georgien.

Den 25. juni passerede man Sevastopol og fortsatte østpå. Den 30. juni ankom skibet til Poti og kastede anker på reden. Her ventede en indbydelse til statholderen, storfyrst Mikael's landsted ved Tiflis, hvor Possiet og Alexej allerede befandt sig. Storfyrst Mikael var bror til den russiske kejser Alexander II. Jeg tilbragte tre dage i Borsjom, tiden gik med promenader, krebsefangst, fiskeri, ridning, badning, spisning, drikken, spil etc. Man var aldeles ugeneret. Imidlertid plagedes jeg af uvished om det, som mest interesserede mig, min hustru, som jeg ikke havde hørt fra længe, og min fregat, som jeg havde efterladt på et så farligt sted, og jeg lod mig ikke overtale til at blive der længere.

(Oscar von Kræmer i brev til sin hustru Sophie juni 1868)

Kaptajnen var atter ombord på sin fregat 8. juli. Tre dage senere ankom storfyrst Mikael på besøg medbringende sin brorsøn Alexej. Han overværede en eksersits og indtog en supé. Om natten gik fregatten for sejl og begyndte sin hjemfærd mod Europa. 17. juli om aftenen kom fregatten tilbage til Konstantinopel (Böyük-Dere), og den 23. juli om morgenen anløb man Piræus. Her kom storadmiral Konstantins hustru på besøg med sin svigersøn, den unge græske kong Georg.

Fregatten var festligt dekoreret, omtrent som Du en gang så Vitiaz, men med mere smag og bekostning. Storfyrstinden var aldeles charmeret af sin modtagelse, og gentog flere gange, at hun var henrykt. Hendes portræt og kongens og dronningens buster var omringede af blomster og grønt, små blomsteropsatser var ordnede på dækket og springvand savnedes heller ikke, alt oplyst af kulørte lygter.

Storfyrstinden var ifølge med kongen, sin søn Nicolai, alle hofdamer etc. Hun havde blot tænkt sig et kort besøg, men havde det så morsomt, at hun blev på fregatten helt til kl. 12 om natten. Også kongen var i brilliant humør og drak ret hæderligt champagne. Siden dansedes der kvadriller, og jeg havde den ære at danse med storfyrstinden, der var opstemt og glad som en ung pige. Da der var brist på damer, så dansede herrerne ind imellem med hinanden, og på den måde fik Tudeer den sjældne ære at danse som dame med kongen. Herunder blev de så gode venner, at kongen midt i kvadrillen gjorde Tudeer til Ridder af Frelser-Ordenen. Smukkeste viste sceneriet sig dog om natten, da de høje gæster forlod fregatten. Himlen var mørk men stjerneklar, alle fartøjer affyrede kongelig salut og illuminerede med bengalske lys, afskød raketter etc. Fra båden, som førte hende i land, kunne storfyrstinden på fregatten se sit navn i transparent, lavet således at hver kanonport dannede et bogstav i navnet Alexandra, alt i forskellige farver. Storfyrstinden var så rørt over opmærksomheden, at hun tidligt næste

morgen i et brev til storfyrst Alexej takkede for festen, som var den smukkeste hun nogensinde havde set, og lovede aldrig at glemme den glade aften på Alexander Nevskij. (Oscar von Kræmer i brev til sin hustru Sophie, juli 1868)

27. juli lettede Alexander Nevskij anker fra Piræus. Efter 13 dages rejse kom man til Algier 9. august og rejste derfra 17. august om morgenen. Det var vindstille og det tog fem dage at slæbe sig for sejl frem til Spaniens kyst; admiral Possiet ønskede ikke at sejle for damp. Alle er dødtrætte af en sådan sejlads, og jeg ikke mindst, skrev kaptajnen til sin hustru den 21. august. Jeg trøster mig dog ved tanken om, at dette ikke kan vare længe, thi Possiet har strenge ordrer om at være hjemme i begyndelsen af september, hvorfor han bliver nødt til at lade fyre op under kedlerne. Og uagtet hans beslutning om ikke at standse i England, bliver han dog nødt til at gøre det for at indtage stenkul, hvilket glæder mig, fordi jeg dér håber at finde breve fra dig.

Ti dage senere skrev kaptajnen igen: Nok er min tålmodighed blevet sat på en meget hård prøve under denne rejse, hvis afslutning endnu ikke kan beregnes. Vi passerede for en uge siden Gibraltar for damp, siden da har vi kæmpet med modvind, uden overhovedet at komme nærmere ved målet. Dertil kommer at vores forråd begynder at tage slut, så vi må nøjes med meget mager kost. Denne omstændighed, betænkelig nok, ville være en lille ting, hvis ikke mit forråd af tålmodighed for længe siden havde været brugt op.

Endelig den 16. september efter 30 dages rejse ankom skibet til Plymouth. Kaptajn von Kræmer indestængte irritation måtte ud. Straks efter ankomsten skrev han til sin kone: Possiet er en rigtig nøler! I flere dage har vi haft vindstille, og hvis han havde villet drage fordel af det og gået for damp, så ville vi have været hér for et par uger siden, og i dette øjeblik måske allerede i Østersøen, om ikke i Kronstadt.

Den 21. september afrejste skibet fra Plymouth. I sit sidste brev herfra skrev kaptajnen til sin kone: Jeg skal nok flyve til dig, så snart det lader sig gøre. Jeg har rigtigt svært ved at forestille mig, at jeg om tre uger virkelig skal gense dig.

Den 22. september gik fregatten ud i Nordsøen. Den 25. september 1868 klokken halv tre om morgenen forliste den på Jyllands Vestkyst. På nær fem blev alle 724 ombordværende reddet.

Ved retssagen efter forliset mødte Kræmer igen Fedorovskij, den tidligere kaptajn på Alexander Nevskij – han var medlem af krigsretten i Alexander Nevskij-sagen. Da Kræmer efter domsafsigelsen fik eftergivet sin straf af kejseren og tilmed fik en glimrende forfremmelse som eskadremajor hos kejseren, følte han en vis triumf over for Fedorovskij. Denne havde nemlig også stræbt efter den fornemme post.